

Zavod za bolesti usta
Stomatološki fakultet – Zagreb

O PRVOJ TERMINOLOGIJI BOLESTI USTA U SFRJ

Dobrenić M.

Rad na terminologiji jednog znanstvenog područja, a to također vrijedi i za oralnu patologiju, zahtijeva dugogodišnju i sistematsku aktivnost, jer samo u tom slučaju može terminologija biti potpuna, sistematski prikazana i biti odraz postignutog nivoa svog razvoja. Neki od ovih elementa manjkali su prilikom izrade ove terminologije bolesti usta: u prvom redu je vrijeme izrade terminologije bilo prilično ograničeno, no postojala je dobra volja i želja da ta prva terminologija u nas bude što bolja i potpunija.

Kod izrade ove terminologije rukovodili smo se principom da ona treba biti odraz naše oralne patologije, koju uvjetuju kako epidemiologija oralnih bolesti našeg geografskog područja, tako i naše dijagnostičke i terapijske mogućnosti. Osim toga, rukovodili smo se i principom da dijagnostika oralnih bolesti treba biti na latinskom jeziku. No osim dijagnostike, željeli smo da terminologijom obuhvatimo i najčešće patološke pojave, etiološke faktore oralnih bolesti, subjektivne oralne simptome, funkcionalne poremetanje usta, kao i estetske nepravilnosti. Posebni do terminologije posvetili smo dijagnostičkim i terapijskim zahvatima u području usta i preventivnim mjerama. I kod toga smo imali u vidu da terminologijom obuhatimo samo one dijagnostičke i terapijske zahvate koji su primarni za bolesti usta i koji se kod nas doista i izvode.

Što se tiče preventivnih mjera, navedene su one koje specijalista daje u obliku preporuka bolesniku, kao i one koje obuhvaćaju širok raspon njegove svestrane aktivnosti u vezi s oralnom patologijom i koje imaju preventivni cilj.

Dijagnoze oralnih bolesti navedene su više – manje prema klasičnoj raspodjeli, no treba istaknuti da smo pod posebnim naslovima uvrstili prekancerozna stanja, među kojima se nalaze prave i potencijalne prekanceroze. Oralni fokusi također su navedeni, a i oralnim simptomima smo dali ogovarajući prostor.

Ova terminologija, koja je usvojena po interrepubličkoj radnoj grupi i zatim po našem prvom Kongresu oralnih i dentalnih patloga i parodontologa (Ohrid 1983.), nije definitivna. Ona će, kao prva u našoj zemlji iz područja bolesti usta, zahtijevati trajno nadopunjavanje i mijenjanje u skladu s razvojem oralne patologije. Prva dopuna odnosit će se vjerojatno na anatomske pojedinosti i na histologiju oralne sluznice koja u ovoj nomenklaturi nije prikazana.

Sada iznosimo prihvaćenu terminologiju:

1. Patološke pojave (promjene)

a) makroskopske:

inflammatio (upala)
infiltratio (infiltracija)
erythema (crvenilo)

oedema (oteklina)
pigmentatio (pigmentacija)
leucoplakia (leukoplacija)
vesicula (mjehurić) vezikula
ulcus (dublji defekt) ulkus
erosio (plitki defekt) erozija
fissura (žljeb) fusura
macula (mrlja) makula
tumor (izraslina)
papula (čvorić) papula
libromatosis (libromatoza)
nodulus (čvor, nodul)
pseudomembrana (pseudomembrana)
haemorrhigia (krvarenje)
purpura (točkasto krvarenje)
petechia (točkasto krvarenje)
laceratio (razderotina)
combustio (opeklina)
decubitus (dekubitus)
pustula (gnojni mjehur)
exfoliatiot (eksfolijacija)
desquamatio (deskvamacija)

b) mikroskopske

hyperplasia (hiperplazija)
atrophia (atrofija)
hyperkeratosis (hiperkeratoza)
dyskeratosis (diskeratoza)
acantosis (akantoliza)
spongiosis (spongioza)
neorosis (nekroza)
degeneratio (degeneracija)
infiltratio (infiltracija)

2. Etiološki faktori

prirođene anomalije (razvojne i nasljedne)
iritacija (mehaničke, kemijske, mikrobne, termičke, galvanske, radijacijske)
mikrobne infekcije (bakterijske, gljivične, virusne, miješane)
intoksikacije (endo i egzotoksinima)
difeciti prehrane (uključivši vitamine i druge tvari)
metaobličke poremetanje
degeneracije
alergije
pigmentacije
loše navike
ekološki faktori
psihičke poremetnje

3. Subjektivni simptomi

loš okus
trnjenje (bockanje)
pečenje (žarenje)
suha usta
gubitak okusa
bol

4. Funkcionalne poremetnje

gubitak okusa
ankylosis (staštenost jezika)
xerostomia (suha usta)
ptyalismus (pojačano lučenje sline)
smetnje u govoru

5. Estetske nepravilnosti

pigmentatio (pigmentacija)
haemorrhagia (krvarenje)
oedema (edem)
hyperplasia (hiperplazija)
crusta (krusta)
fissura (žlijeb, fisura)
ulcus (ulkus)
exfoliatio (eksfolijacija, ljuštenje)
erythema (crvenilo)
tumor (tumor)
rhagas (raspuklina)

6. Dijagnoze oralnih bolesti

a) Oralne anomalije u koje je uključena oralna sluznica

microcheilia (male usne)
macrocheilia (velike usne)
fissurae et fossulae congenitales labiorum (prirodne fusire i jamice usana)
sarcoid Boeck (Boeckov sarkoid)
microstomia (mala usta)
marcostomia (velika usta)
microglossia (malen jezik)
macroglossia (veliki jezik)
lingua bifida (račvsti jezik)
lingua rhombica mediana (romboični jezik)
lingua lobulata (lobularni jezik)
lingua fissurata (fisurni jezik)
ankyloglossia (prirašten jezik)
torus palatinus (izbočenje nepca)
torus mandibularis (izbočenje mandibule)
fibromatosis (fibromatoza)
epidermolysis bullosa hereditaria (bulozna nasljedna epidermolozna)
hyperplasia focalis (Morbus Heck) (fokalna hiperplazija)
hyperkeratosis congenita (prirodna hiperkeratoza)
teleangiectasia haemorrhagica hereditaria (hemoragična nasljedna teleangiektazija)
status Fordyce (Fordyceove granule)
keratitis follicularis (Morbus Darrier) (folikularna keratoza)
morbus Von Recklinghausen (Von Recklinghausenova bolest)
syndrom Riley-Day (Riley-Day-ov sindrom)
leucokeratosis (Leukokeratoza)
syndroma Peutz-Heghers (Peutz-Jeghersov sindrom)

b) Lokalne traumatizacije

lacerationes (razderotine)
ulcera decubitalia (dekubitalni ulkusi)
combustio termica (termička opekлина)

combustio chemica (kemijska opeklina)
combustio galvanica (galvanska opeklina)
combustio actinica (radijasijska ozljeda)

c) Promejene oralne sluznice vezane uz ove bolesti dječjeg doba

Koplikove pjege (kod morbila)
stomatitis scarlatina
malinasti jezik kod šarlaha
stomatitis diphterica (difterični stomatitis)
stomatitis herpetica (herpetični stomatitis)
soor (infekcija Candidom kod djece)
parotitis epidemica (mumps) (zaušnjaci)

d) Bakterijske upale i spec. infekcije

cheilitis glandularis (jednostavna žljezdana upala usana)
cheilitis glandularis apostematosa (gnojna žljezdana upala usana)
stomatitis simplex (jednostavni stomatitis)
stomatitis catarrhalis (kataralni stomatitis)
stomatitis ulceromembranacea (ulceromembranozni stomatitis)
stomatitis ulceronecroticans (ulceronekrotični stomatitis)
stomatitis gonorrhoeica (gonoroični stomatitis)
stomatitis diphterica (difterični stomatitis)
stomatitis angularis (angularni stomatitis)

e) Oralne ulceracije

aphtha solitaria (pojedinačna afta)
aphtha habitualis recidivans (recidivirajuća habitulna afta)
herpes labialis (herpes na usni)
herpes Zoster (herpes zoster)
periadenitis recurrens Suttoni (Sutonijev recidivirajući periadenitis)
stomatitis epidemica (slinavka)
pemphigus vulgaris chronicus (kronični vulgarni pemfigus)
pemphigoid (pemfigoid)
gingivitis desquamativa (deskvamativni gingivitis)
erythema exudativum multiforme
Syndroma Stevens – Johnson (Stevens–Johnsonov sindrom)
Syndroma Behçeti (Behçetov sindrom)
Syndroma Reiteri (Reiterov sindrom)
actinomyces (aktinomikoza)
tuberculosis (tuberkuloza)
Carcinoma (karcinom)
Lues, siphylis (lues, sifilis)
Ulcus durum (tvrđi ulkus)

f) Metaboličke bolesti i oralna sluznica

stomatitis diabetica (dijabetični stomatitis)
lypoidosis (lipoidoza)
reticuloendotheliosis (retikuloendotelioza)
amyloidosis (amiloidoza)

g) Krvne bolesti i oralna sluznica

anaemica (anemija)
leucosis (leukemija, leukoza)
agranulocytosis (agranulocitoza)
purpura thrombocytopenica (trombocitopenička purpura)
diatesis haemorrhagica (hemoragična dijateza)
mononucleosis infectiosa (infekciозна mononukleoza)
haemochromatosis (hemokreatoza)
polycythaemia rubra vera (policitemija, poliglikulija)

h) Bijele keratotične lezije

leucoplakia (leukoplakija)
lichen (lihen)
lichen erosivus (erozivni lihen)
erythematodes (eritematodes)
psoriasis (psorijaza)

i) Alergijske manifestacije

cheilitis venenata (heilitis zbog uzimanja lijekova)
stomatitis venenata (stomatitis zbog uzimanja lijekova)
stomatitis allergica (alergični stomatitis)
oedema Quincke (Quinckeov edem)

j) Hormonski poremećaji

gingivitis hyperplastica (hiperplastični gingivitis)
tumores gravidarum (graviditetni tumori)
stomatitis diabetica (dijabetični stomatitis)
pigmentatio Addisoni (Addisonova pigmentacija)
stomatitis dysmenorrhoea (dismenoroični stomatitis)

k) Oralni simptomi

gubita okusa
utrnulost (bol usta)
stomatopyrosis (pečenje usta)
glossodynia (suna usta)
ptyalismus (pojačano slinjenje)

l) Pigmentacije

biliribinaemia (bilirubinemija)
carotinaemia (karotinemija)
pigmentacije teškim metalima
tetoža oralne sluznice različitim stvarima
naevus pigmentus (pigmentirani nevus)
pigmentatio Addisoni (Addisonova pigmentacija)

m) Manjaci vitamina u drugih nutritivnih elemenata

atrophia mucosae oris (atrofija oralne sluznice)
lingua glabra (glatki jezik)
angulus ariboflavinosis (promjena u uglovima usana kod nedostatka vitamina B₂)
hypovitaminosis (manjak vitamina, hipovitaminoza)
glossitis Möller-Hunter
Syndroma syderopenice orale (oralni sideropenični sindrom)
avitaminosis (potpuni nedostatak vitamina, avitaminoza)

n) Oralni fokusi

u slučaju renalnih, kardijalnih i oftalmoloških fokalnih bolesti
u slučaju reumatskih i reumatoidnih bolesti
u slučaju kožnih bolesti

o) Prekancerozna stanja

leucoplakia maligna (zloćudna leukoplakija)
erythroplekia (eritroplakija)
lichen erosivus (erozivni lihen)
cheilitis abrasiva praecancerosa (abrazovni prekancerozni heilitis)
cheilitis glandularis chronica (kronični glandularni heilitis)

cheilitis granulomatosa (granulomatozni zrnati heilitis)
carcinoma in situ

p) Tumori i tumorima slične tvorbe

papilloma (papilom)
fibroma (fibrom)
fibromatosis hyperplastica (hiperplastična fibromatoza)
epulis fibromatosa (fibromatozni epulis)
epulis gigantocellulare (gigantocelularni epulis)
haemangioma (hemangiom)
lipoma (lipom)
lymphangioma (limfangiom)
adenoma glandulae salivariae (adenom pljuvačne žlijezde)
carcinoma planocellulare (planocelularni karcinom)

7. Dijagnostički i terapijski zahvati

a) Dijagnostički zahvati

- Specijalistički oralno-patološki pregled
- Kontrolni specijalistički pregled
- Izrada pismenog specijalističkog mišljenja sa oralnom dijagnozom i preporukom oralne terapije (na zahtjeva liječnika ili onog koji je bolesnika uputio).
- Izvođenje kliničkih oralnih testiranja.
- Ispitivanje vitaliteta pulpe zuba prilikom detekcije oralnih fokusa.
- Uzimanje eksfolijativno-citološkog razmaza.
- Uzimanje mikrobiološkog brisa.
- Uzimanje biopsijskog uzroka
- Analiza rtg snimke u dg. oralnih fokusa.
- Analiza i interpretacija citološkog testa.
- Postavljanje zahtjeva za laboratorijska testiranja.
- Interpretacija rezultata oralnih i općih laboratorijskih testiranja.
- Postavljanje zahtjeva za pregled drugih tkiva i organa.

b) Terapijski zahvati

- Eliminacija oralnih iritacija.
- Kiretaža oralne sluznice.
- Lokalna medikacija s irigacijom oralne sluznice.
- Skidanje krusta, pokrova bula ili nekrotičnih naslaga.
- Jontoforeza oralne sluznice.
- Primjena izolacionog medikamentoznog zavoja oralne sluznice (depo zavoja).
- Injekciona oralna terapija medikamentom.
- Peri – ili intralezijska instilacija medikamenta injekcijom.¹
- Masaža oralne sluznice uz primjenu medikamenta.

8. Preventivne mjere

- Preporuke bolesniku za provođenje odgovarajuće oralne higijene.
- Upućivanje bolesnika u potrebu odgovor juće prehrane.
- Preporuke bolesniku za napuštanje štetnih navika.
- Upućivanje bolesnika u mjere za sprečavanje izvora oralnih zaraza.

Osim toga liječnik stomatolog specijalista za bolesti usta sudjeluje i u ovim aktivnostima:

- Organiziranju tečajeva u vezi s pravilnom ishranom i zdravljem usta.
- Studiranjem utjecaja ekoloških faktora i psihičke tenzije na pojavu oralne bolesti.
- Studiranjem problema vezanih s opremom koja je potrebna za specijalističke oralno-medicinske ambulante.
- Sakupljanjem statističkih podataka u vezi učestalosti oralne bolesti i bolesnicima.
- Radom u timovima za ispitivanje lijekova u terapiji oralne sluznice.
- Praćenjem stručne literature i sudjelovanjem u tečajevima za obnavljanje specijalističkog znanja.